

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni meretöö konventsiooni koodeksi 2022. aasta muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõuga kiidetakse heaks Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni meretöö konventsiooni (edaspidi *meretöö konventsioon*) koodeksi 2022. a 6. juunil vastu võetud muudatused. Muudatused puudutavad töövahendust, kojusõitu, majutus- ja puhkevõimalusi, puhkeruume, olmerajatisi ja -teenuseid sadamates, toitu ja toitlustamist, meditsiiniabi laeval ja kaldal, rahvusvahelist koostööd seoses meditsiiniabi andmisega, töötervishoidu ja tööohutust, surmajuhtumitest teatamist ja statistiliste andmete kogumist ning tõendeid finantstagatiste kohta.

1.1. Sisukokkuvõte

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (edaspidi *ILO*) peakonverents võttis 2006. aasta 23. veebruaril Genfis vastu meretöö konventsiooni, mis koondas 68 kehtivat ILO merendusala rahvusvahelist konventsiooni ja soovitusi, samuti mitmed üldpõhimõtted. Meretöö konventsioon jõustus rahvusvaheliselt 20. augustil 2013. Meretöö konventsioon loodi eesmärgiga kehtestada ühtne kord, mis sisaldaks võimalikult suurel hulgal asjakohaseid põhimõtteid, et tagada kõigile meremeestele inimväärsed töö- ja elamistingimused.

Meretöö konventsioon koosneb artiklitest, eeskirjadest ja koodeksist, mis omakorda koosneb standarditest ja suunistest. Koodeks jaguneb A-osaks (standardid) ja B-osaks (suunised). Meretöö konventsiooni ratifitseerinud ILO liige on kohustatud täitma konventsiooni artikleid, eeskirju ja koodeksi A-osa, mis kohustavad austama eeskirjades ettenähtud õigusi ja põhimõtteid ning rakendama kõiki eeskirju koodeksi A-osa vastavates sätetes ettenähtud viisil. Koodeksi B-osa sätteid ei ole kohustuslik järgida.

Muudatused puudutavad laevapere liikme teavitamist talle tekitatud kahju hüvitamise korrast (standard A1.4), laevapere liikmele abi osutamist hülgamise korral (standard A2.5.1), laeval sotsiaalse ühendatuse (internetiühenduse) võimaldamist (standard A3.1), laeva toidu- ja joogivarude dokumenteerimist (standard A3.2), laevapere liikmele meditsiiniabi osutamist (standard A4.1), laevapere liikme surnukeha elukohariiki toimetamist ja sellega seoses riigiasutustepoolset reederit abistamist (standard A4.1) ning surmajuhtumite uurimist ja Rahvusvahelise Tööbüroo teavitamist vastavatest surmajuhtumitest (standard A4.3). Lisaks täpsustatakse mõningaid töötervishoiu- ja tööohutuse põhjuseid (standard A4.3) ning andmeid, mis peavad olema märgitud kutsehaigestumisest ja tööõnnetusest põhjustatud tervisekahjustuse ja surmaga seotud lepinguliste nõuete hüvitamise tagatise olemasolu tõendaval dokumendil (lisa A4-I) ning kulude hüvitamise tagatise olemasolu tõendaval dokumendil laevapere liikme hülgamise korral (lisa A2-I).

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi töösuhete ja töökeskkonna osakonna nõunikud Kaia Läänemets-Ester (teenistusest lahkunud) ja Stella Vogt (e-post stella.vogt@mkm.ee, tel 5886 4172), töösuhete poliitika juht Liis Tõnismaa

(teenistussuhe ajutiselt peatatud) ja töövaldkonna andmete nõunik Ingel Kadarik (e-post ingel.kadarik@mkm.ee, tel 5451 0226).

Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ragnar Kass (e-post ragnar.kass@mkm.ee).

Meretöö konventsiooni muudatused on eesti keelde tõlkinud vandetõlk Maris Järve (e-post dussan@dussan.ee, tel 551 2071).

Eelnõu, seletuskirja ja konventsiooni muudatused on keeleteoimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Merike Koppel (e-post merike.koppel@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eesti ratifitseeris meretöö konventsiooni 23. veebruaril 2016 vastu võetud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni meretöö konventsiooni ratifitseerimise seadusega (RT II, 08.03.2016, 3). Ratifitseerimiskiri anti ILO-le hoiule 5. mail 2016 ning meretöö konventsioon jõustus Eesti Vabariigi suhtes 5. mail 2017 (RT II, 08.03.2016, 4). 19. detsembri 2024. a seisuga on meretöö konventsiooni ratifitseerinud 108 ILO liikmesriiki.

Välissuhtlemisseaduse (VäSS) § 25 lg 1 sätestab rahvusvahelise lepinguõiguse põhimõtte, mille kohaselt välislepingut muudetakse välislepingu sõlmimisega samas korras, kui välislepingus ei ole ette nähtud teisiti. Kui välisleping on ratifitseeritud Riigikogus, tuleb ka selle muudatused üldjuhul ratifitseerida Riigikogus. VäSS §-s 20 on käsitletud välislepinguid, mis tuleb kindlasti ratifitseerida Riigikogus. Meretöö konventsiooni muudatused tuleb ratifitseerida Eesti Vabariigi põhiseaduse § 121 punkti 2 ja VäSS § 20 punkti 2 kohaselt, mis näevad ette lepingu ratifitseerimise Riigikogu poolt, kui lepingu rakendamiseks on tarvis muuta Eesti seadusi. Meretöö konventsiooni artikli XV lõike 8 punkti a ja VäSS-i § 6 lõike 1 punkti 2 alusel ratifitseeritakse kõnealused muudatused heakskiitmise seaduse vastuvõtmisega.

2022. aasta muudatuste rahvusvahelist jõustumist meretöö konventsiooni osaliste suhtes reguleerivad konventsiooni artikli XV lõiked 7–8. Artikli XV lõike 8 kohaselt jõustub heakskiidetuks loetud koodeksi muudatus kuus kuud pärast kaheaastase vastuväidete esitamise perioodi lõppu. Sama artikli lõike 7 kohaselt ei jõustu muudatused, kui ettenähtud tähtaja lõpuks on Rahvusvahelise Tööstööbüroo peadirektorile laekunud ametlikud vastuväited rohkem kui 40 protsendilt ILO liikmetelt, kes on konventsiooni ratifitseerinud ning kelle laevade kogumahutavus on vähemalt 40 protsenti konventsiooni ratifitseerinud liikmete laevade kogumahutavusest. Vastuväiteid muudatustele ei laekunud ning jõustumise kuupäev on saabunud. 2022. aasta muudatused jõustusid rahvusvaheliselt, sh Eesti suhtes, 23. detsembril 2024.

Eelnõu on seotud menetluses oleva meretöö seaduse (MTöös) muutmise seaduse eelnõuga, mis rakendab muudatused riigisiseses õiguses. MTöös-i muutmise seaduse eelnõu menetletakse samal ajal kõnealuse eelnõuga. Lisaks on eelnõu seotud Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2014. a määruse nr 112 „Nõuded laevapere liikme laeval majutamise tingimustele“ muutmise määruse eelnõuga ning tervise- ja tööministri 23. juuli 2014. a määruse nr 49 „Laevapere liikme toidunormid ja toitlustamise kord“ muutmise määruse eelnõuga, millega samuti kavandatakse rakendada muudatusi riigisiseses õiguses. Nimetatud määruste muutmise menetlust alustatakse

käesoleva eelnõu menetluse edasistes etappides, et jõustada kõik meretöö konventsiooni koodeksi 2022. a 6. juunil vastu võetud muudatused ühel ajal.

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga. Eelnõul ei ole puutumust isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthälte enamus.

2. Seaduse eesmärk

Seaduse eesmärk on kiita heaks meretöö konventsiooni koodeksi 2022. aasta muudatused, millega tagatakse Eesti õiguse vastavus rahvusvahelistele standarditele.

Eelnõule ei ole eelnenud väljatöötamiskavatsust. Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 1 lg 2 punkti 3 kohaselt ei ole seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus nõutav, kui tegemist on välislepingu sõlmimise muutmise või lõpetamisega. Kuna tegemist on välislepingu muutmise, siis ei ole väljatöötamiskavatsuse koostamine vajalik.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu kohaselt kiidab Riigikogu heaks meretöö konventsiooni koodeksi 2022. aasta muudatused. Koodeksis tehakse alljärgnevad muudatused.

1. muudatus

Muudetakse standardi A1.4 lõike 5 punkti c alapunkti vi. Uue sõnastuse kohaselt peab ILO liige oma õigusnormide või muude meetmetega kehtestama kindlustuse või samaväärse asjakohase meetme abil kaitsesüsteemi, et hüvitada meremeestele rahaline kahju, mis võib neile tekkida juhul, kui töövahendusteenus jääb osutamata või asjaomane reeder ei täida meretöölepingu kohaselt oma kohustusi meremeeste vastu, ning tagavad, et meremehi teavitatakse enne töölevõtmist või töölevõtmise käigus nende kaitsesüsteemijärgsetest õigustest.

Eesti õigus vastab osaliselt sellele sättele, kuna selline kahju hüvitamise kaitsesüsteem on MTöös-i § 72 lg 2 kohaselt loodud. Viidatud sätte kohaselt hüvitab töövahendusteenuse osutaja oma kohustuste täitmata jätmisest või mittenõuetekohasest täitmisest laevapere liikmele tekkiva varalise kahju võlaõigusseaduses sätestatud korras. Mis puudutab standardi punktis sätestatud meremehe kahju hüvitamise süsteemist teavitamise kohustust, siis selle ülevõtmiseks Eesti õigusesse lisatakse MTöös-i § 72 lõikesse 1 punkt 2¹, mille kohaselt peab töövahendusteenuse osutaja, kes vahendab laevapere liiget rahvusvahelist meresõitu tegevale laevale, mille kogumahutavus on 200 või enam, teavitama laevapere liiget hiljemalt meretöölepingu sõlmimise ajal sama paragrahvi lõikest 2 tulenevast õigusest. Seega peab töövahendusteenuse osutaja edaspidi teavitama laevapere liiget hiljemalt töölepingu sõlmimise ajal laevapere liikme õigusest nõuda talle tekitatud varalise kahju hüvitamist, kui töövahendusteenuse osutaja ei täida oma kohustusi või täidab need mittenõuetekohaselt.

2. muudatus

Standardisse A2.5.1 lisatakse uus lõige 9. Selle sätte kohaselt hõlbustavad ILO liikmed meremeeste viivitamatut kojusõitu, sealhulgas juhul, kui nad loetakse hüljatuks standardi A2.5.2 lõike 2 tähenduses. Sadamariigid, lipuriigid ja tööjõudu tarnivad riigid teevad koostööd, tagamaks, et nende territooriumil või nende lipu all sõitval laeval hüljatud meremeeste asendamiseks tööle võetud meremeestele antakse konventsioonist tulenevad õigused.

Eelkõige peetakse meremeeste viivitamatu kojusõidu hõlbustamise all silmas seda, et riigiasutused (Eestis näiteks Transpordiamet ja Välisministeerium) osutavad vastavalt oma pädevusele selleks abi. Seetõttu täiendatakse muudatuse Eesti õigusesse ülevõtmiseks MTöoS-i § 60 lõikega³¹, mille kohaselt osutavad sama lõike teises lauses nimetatud riigiasutused vajaduse korral vastavalt oma pädevusele laevapere liikmele abi tema viivitamatu kojusõidu korraldamiseks, kui laevapere liige loetakse hüljatuks käesoleva seaduse § 61¹ lõike 2 punktides 2 ja 3 sätestatud juhtudel.

3. muudatus

Muudetakse standardi A3.1 lõike 17 sõnastust. Muudetud sätte kohaselt peavad laeval kõikide meremeeste jaoks olema asjakohased puhkevõimalused, mugavused ja teenused, sealhulgas suhtluskanalid, mis on kohandatud laeval elavate ja töötavate meremeeste vajadustele, võttes arvesse eeskirja 4.3 ja sellega seotud koodeksi sätteid, mis käsitlevad töötervishoidu ja tööohutust ning õnnetuste ärahoidmist. Võrreldes varem kehtinud punkti 17 sõnastusega on lisatud kohustus tagada laeval „suhtluskanalid“.

Kuivõrd muus osas vastab Eesti õigus standardi A3.1 lõikele 17, siis võetakse laeval suhtluskanalite tagamist puudutav muudatus üle selliselt, et täiendatakse Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2014. a määruse nr 112 „Nõuded laevapere liikme laeval majutamise tingimustele“ § 7 lõiget 3 punktiga 3. Selle sätte kohaselt tuleb laevapere liikmetele luua ühe tasuta puhkevõimalusena internetiühenduse kasutamise võimalus.

4. muudatus

Muudetakse suunise B3.1.11 lõike 4 punkti j sõnastust. Muudetud sätte kohaselt tuleks võimaluse korral kaaluda meremeestele sellise tasuta puhkevõimaluse loomist nagu mõistlik juurdepääs laeva ja kalda vahelisele telefoniühendusele, kusjuures selle teenuse kasutamise tasud võiksid olla mõistliku suurusega. Kuna tegemist on suunisega, siis ei pea seda Eesti õigusesse üle võtma.

5. muudatus

Suunisesse B3.1.11 lisatakse lõige 8. Lisatud sätte kohaselt peaksid reederid tagama oma laeva pardal olevatele meremeestele võimaluse korral internetiühenduse, mille eest võetavad võimalikud tasud võiksid olla mõistliku suurusega. Kuna tegemist on suunisega, siis ei pea seda Eesti õigusesse üle võtma.

6. muudatus

Suunisesse B4.4.2 lisatakse uus lõige 5. Lisatud sätte kohaselt peaksid ILO liikmed tagama oma sadamates ja nendega seotud ankrupaikades laeva pardal olevatele meremeestele võimaluse

korral internetiühenduse, mille eest võetavad võimalikud tasud võiksid olla mõistliku suurusega. Kuna tegemist on suunisega, siis ei pea seda Eesti õigusesse üle võtma.

7. muudatus

Muudetakse standardi A3.2 lõike 2 punkti a sõnastust. Muudetud sätte kohaselt tagab iga ILO liige, et tema lipu all sõitvatel laevadel täidetakse järgmisi miinimumnõudeid: toidu- ja joogiveevarud on pardal olevate meremeeste arvu, nende toiduga seotud usulisi nõudeid ja kultuuritavasid ning sõidu kestust ja laadi arvesse võttes koguse, toiteväärtuse, kvaliteedi ja mitmekesisuse poolest sobivad ning need antakse töösuhte kestel tasuta. Punkti a sõnastust täiendatakse, lisades lause lõppu nõude, et toidu- ja joogiveevarud antakse töösuhte kestel tasuta.

Muus osas vastas Eesti õigus juba praegu meretöö konventsiooni sellele sättele. Nõue anda toidu- ja joogivarud töösuhte kestel tasuta sisaldub ka MTöös-i § 28 lõikes 1, mille kohaselt korraldab kapten reederi kulul laevaperele toidu varumise ja laevapere liikmete korrapärase toitlustamise laeval. Seega pole kõnealust muudatust vaja eraldi üle võtta.

8. muudatus

Muudetakse standardi A3.2 lõike 2 punkti b sõnastust. Uuesti sõnastatud punkti b kohaselt tagab iga ILO liige, et tema lipu all sõitvatel laevadel täidetakse järgmisi miinimumnõudeid: toitlustusüksuse töökorraldus ja sisseseade võimaldavad pakkuda meremeestele hügieenilistes tingimustes valmistatud ja serveeritud sobivaid, mitmekülgseid, tasakaalustatud ja toitvaid einet. Võrreldes varasema sättega on lisatud nõue, et eined peavad olema tasakaalustatud.

Eesti õigus vastas juba varem, enne selle muutmist sellele standardile. Samuti on standardi muudatus, mille kohaselt peavad eined olema tasakaalustatud, kooskõlas Eesti õigusega. Nimelt arvestatakse tervise- ja tööministri 23. juuli 2014. a määruse nr 49 „Laevapere liikme toidunormid ja toitlustamise kord“ § 3 lõike 3 kohaselt toitlustamisel tasakaalustatud toitumise põhimõtteid ning § 6 lõike 1 kohaselt peab laevapere liikme toit olema muu hulgas tasakaalustatud. Seega pole vaja kõnealust muudatust eraldi üle võtta.

9. muudatus

Muudetakse standardi A3.2 lõike 7 punkti a sõnastust. Muudetud sätte kohaselt nõuab pädev asutus kooskõlas 5. jaos sätestatud jätkuva vastavuse tagamise toimingutega, et kapten teeks või et kapteni volitusel tehtaks laeval sageli dokumenteeritud kontrolle, et vaadata üle toidu- ja joogiveevarud vastavalt nende kogusele, toiteväärtusele, kvaliteedile ja mitmekesisusele. Sätte varasema sõnastuse kohaselt tuli toidu- ja joogiveevarusid üle vaadata, kuid muudetud sättesse on lisatud nõue, et seda tuleb teha vastavalt nende kogusele, toiteväärtusele, kvaliteedile ja mitmekesisusele.

Standardi varasem sõnastus vastas tervise- ja tööministri 23. juuli 2014. a määruse nr 49 „Laevapere liikme toidunormid ja toitlustamise kord“ § 3 lõikele 6, mida nüüd muudetakse ja mis sõnastatakse järgmiselt: „Kapten või tema nimetatud ohvitser ja toitlustamise eest vastutav töötaja või laevakokk koostavad kindlaksmääratud ajavahemike järel ülevaate toidu ja joogiveevarude koguse, toiteväärtuse, kvaliteedi ja mitmekesisuse ning toitlustusruumide, kambüüsi ja muu varustuse kohta.“

10. muudatus

Standardisse A4.1 lisatakse lõige 5. Selle sätte kohaselt tagab iga ILO liige viivitamatut arstiabi vajava meremehe viivitamatu laevalt lahkumise oma territooriumil asuvalt laevalt ja juurdepääsu kaldal asuvale meditsiinirajatisele asjakohase ravi saamiseks.

MTöös-i § 33 lõike 2 sõnastus vastab juba praegu osaliselt kõnealusele koodeksi muudatusele. MTöös-i § 33 lõike 2 praeguse sõnastuse kohaselt saadab kapten juhul, kui laevapere liikme haigus või vigastus ei võimalda tema ravimist laeval või kui laevapere liikme haigus on ohtlik tema või teiste laeval olevate isikute elule või tervisele või kui ei ole võimalik rakendada meetmeid haiguse leviku vältimiseks, laevapere liikme ravile tervishoiuteenuse osutaja juurde. Kehtivas MTöös-i § 33 lõikes 2 ei ole aga viidatud sellele, et meremehe lahkumine laevalt tuleb tagada viivitamatult.

Seetõttu täiendatakse MTöös-i § 33 lõike 2 sõnastust pärast sõnu „kapten laevapere liikme“ sõnaga „viivitamata“, et tagada kooskõla standardi A4.1 uue lõikega 5.

11. muudatus

Standardisse A4.1 lisatakse lõige 6. Selle sätte kohaselt aitab vajaduse korral see ILO liige, kelle territooriumil toimunud laevasõidu ajal meremees suri, või kui surm saabus avamerel, siis liige, kelle territoriaalvetesse laev järgmisena siseneb, reederil surnukeha või tuha koduriiki toimetada meremehe või tema lähisugulaste soovi kohaselt.

Muudatuse ülevõtmiseks Eesti õigusesse täiendatakse MTöös-i §-ga 38¹, milles sätestatakse riigi kohustused laevapere liikme surma korral. Paragrahv sätestab, et kui laevapere liikme surm saabus laevasõidu ajal Eesti Vabariigi territoriaalvetes või avamerel enne laeva sisenemist Eesti Vabariigi territoriaalvetesse, siis aitab Välisministeerium vajaduse korral reederil vastavalt oma pädevusele surnukeha või tuha elukohariiki toimetada, võttes arvesse laevapere liikme või tema lähedaste soovi.

12. muudatus

Suunisesse B4.1.3 lisatakse lõige 4. Selle sätte kohaselt peaks iga ILO liige tagama, et meremeest ei takistata laevalt lahkumast rahvatervisega seotud põhjustel ning et tal on võimalik täiendada laevavarusid, kütust, vett, toitu ja varustust. Kuna tegemist on suunisega, siis ei pea seda Eesti õigusesse üle võtma.

13. muudatus

Suunisesse B4.1.3 lisatakse lõige 5. Selle sätte kohaselt tuleks meremeest käsitada viivitamatut arstiabi vajavana järgmistel juhtudel: a) raske vigastus või haigus; b) vigastus või haigus, mis võib põhjustada ajutise või püsiva puude; c) nakkushaigus, mis võib levida teistele meeskonnaliikmetele; d) vigastused, millega kaasnevad luumurrud, tugev verejooks, murdunud või põletikulised hambad või rasked põletused; e) tugev valu, mida ei ole võimalik laeva pardal ravida, võttes arvesse laeva töökorraldust, sobivate valuvaigistite kättesaadavust ja nende pikemaajalise võtmise mõju tervisele; f) suitsiidirisk ja g) meditsiinilise kaugnõustamisteenuse osutaja soovib ravi kaldal. Kuna tegemist on suunisega, siis ei pea seda Eesti õigusesse üle võtma.

14. muudatus

Muudetakse suunise B4.1.4 lõike 1 punkti k sõnastust. Muudetud sätte kohaselt peaks iga ILO liige pöörama nõuetekohast tähelepanu rahvusvahelisele koostööle abi osutamisel, programmide väljatöötamisel ja teadustöös tervisekaitse ja meditsiiniabi valdkonnas. Koostöös tuleks korraldada meremehe surnukeha või tuha koduriiki toimetamine meremehe enda või tema lähisugulase soovi kohaselt ja nii kiiresti kui võimalik. Kuna tegemist on suunisega, siis ei pea seda Eesti õigusesse üle võtma.

15. muudatus

Muudetakse standardi A4.3 lõike 1 punkti b sõnastust. Muudetud sätte kohaselt käsitlevad õigusnormid ja muud meetmed, mis tuleb vastu võtta eeskirja 4.3 lõike 3 kohaselt, järgmisi küsimusi: mõistlikud ettevaatusabinõud tööõnnetuste, vigastuste ja haiguste ärahoidmiseks laeva pardal, sealhulgas kõigi vajalike ja sobivas suuruses isikukaitsevahendite tagamise ja asjakohaste meetmete rakendamise kaudu, et vähendada ja vältida kahjulike keskkonnategurite ja kemikaalidega kokkupuute ohtu, samuti vigastuste või haiguste ohtu, mis võivad tuleneda seadmete ja masinate kasutamisest laeva pardal.

Kõnealune muudatus vastab MTöoS-i § 30 lõikele 1, mille kohaselt tagab reeder laevapere liikmele ohutud ja tervislikud töökeskkonnatingimused ning rakendab meetmeid õnnetuste ärahoidmiseks kooskõlas töötervishoiu ja tööohutuse seadusega. Lisaks tuleneb töötervishoiu ja tööohutuse seaduse § 3 lõikest 5, et tööandjal on kohustus anda töötajale isikukaitsevahendid, kui õnnetuse või haigestumise ohtu ei ole võimalik vältida või kui töökeskkonna ohuteguri parameetrit ei ole võimalik viia vastavusse kehtestatud piirnormiga tehnilisi ühiskaitsevahendeid või töökorralduslikke abinõusid kasutades.

16. muudatus

Standardi A4.3 lõike 5 sissejuhatust muudetakse, lisatakse uus lõike 5 punkt a ja nummerdatakse lõiked ümber. Muudetud sätte kohaselt tagab iga ILO liige, et kõiki tema lipu all sõitvate laevade pardal töötavate meremeeste surmajuhtumeid uuritakse ja need registreeritakse nõuetekohaselt ning nende kohta esitatakse igal aastal Rahvusvahelise Tööstööbüroo peadirektorile aruanne, mis avaldatakse ülemaailmses registris.

Eesti õigus on muudatusega osaliselt kooskõlas, kuivõrd kõiki laevapere liikmete surmajuhtumeid uuritakse ja need registreeritakse nõuetekohaselt. Eestis uurib tööõnnetusi, sealhulgas laeva pardal juhtunud tööõnnetusi, Tööinspektsioon, surmajuhtumeid Politsei- ja Piirivalveamet ning laevaõnnetusi Ohutusjuurdluskeskus. Küll aga ei reguleeri Eesti õigus hetkel laevapere liikmete surmade kohta andmete esitamist ja nende andmete riigiasutustepoolset kogumist, mille tõttu puudub praegu sellistest surmajuhtumitest ka hea ülevaade ja võimalus neid koondatult ILO-le edastada. Seetõttu täiendatakse MTöoS-i § 38 lõikega 1¹, millega pannakse reederile kohustus teavitada Transpordiametit laevapere liikme surmast viivitamata ja edastada e-posti teel Transpordiametile isikustamata kujul järgmised andmed: 1) laevapere surnud liikme sugu; 2) laevapere surnud liikme vanus; 3) laevapere surnud liikme teenistusaste; 4) laevapere surnud liikme ametikoht laeval; 5) surma põhjustanud asjaolu; 6) selle laeva tüüp, millel surmajuhtum aset leidis; 7) laeva kogumahutavus; 8) kas surma hetkel oli laev merel, sadamas, ankrus või ei ole laeva selleaegne asukoht teada; 9) kas laevapere surnud liige töötas tekil, mootoriruumis, toitlustusüksuses või mujal.

Seejuures on Rahvusvahelisele Tööstööbüroole surmajuhtumite kohta ülemaailmses registris avaldamiseks aruannet esitama pädev asutus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi *MKM*). Nimelt tuleneb Vabariigi Valitsuse 23. oktoobri 2002. a määruse nr 323 „Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi põhimäärus“ (edaspidi *MKM-i põhimäärus*) § 12 punktist 4, et ministeeriumi põhiülesanne on valitsemisalas rahvusvahelise koostöö korraldamine, sealhulgas Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste organisatsioonide alane tegevus. Lisaks on MKM-i põhimääruse § 17 punkti 18² kohaselt MKM-i töösuhete ja töökeskkonna osakonna põhiülesanne tööpoliitika kavandamine ja koordineerimine ja selle elluviimise korraldamine. Seetõttu on MKM-i töösuhete ja töökeskkonna osakonna ülesanne ka tegeleda oma valdkonnas rahvusvaheliste organisatsioonide alase tegevusega ning osakond on pädev esitama aruannet laevapere liikmete surmajuhtumite kohta Rahvusvahelisele Tööstööbüroole.

17. muudatus

Suunisesse B4.3.5 lisatakse uus lõige 4. Selle sätte järgi tuleks standardi A4.3 lõike 5 punkti a kohaselt edastatavad surmajuhtumite andmed esitada Rahvusvahelise Tööstööbüroo kindlaksmääratud vormis ja klassifikatsiooni kasutades. Kuna tegemist on suunisega, siis ei pea seda Eesti õigusesse üle võtma, kuid praktikas seda järgitakse, kuna MKM esitab kõnealused andmed surmajuhtumite kohta ILO saadetud vormis ja klassifikatsiooni kasutades.

18. muudatus

Suunisesse B4.3.5 lisatakse uus lõige 5. Selle sätte kohaselt peaksid surmajuhtumite andmed sisaldama muu hulgas teavet surmajuhtumi liigi (klassifikatsiooni), laeva tüübi ja kogumahutavuse, surmajuhtumi asukoha (merel, sadamas, ankrupaigas) ning meremehe soo, vanuse, ametikoha ja osakonna kohta. Kuna tegemist on suunisega, siis ei pea seda Eesti õigusesse üle võtma, kuid suunist on arvestatud MTöös-i muutmise seaduse eelnõu § 38 lõikes 1¹.

19. muudatus

Muudetakse lisa A2-I punkti g sõnastust. Muudetud sätte kohaselt peab standardi A2.5.2 lõikes 7 osutatud sertifikaat või muu dokumentaalne tõend finantstagatise olemasolu kohta (st sertifikaat või muu dokumentaalne tõend finantstagatise olemasolu kohta meremeeste hülgamise korral) sisaldama muu hulgas järgmist teavet: reederi või registreeritud omaniku nimi, kui see erineb reederi omast.

Kõnealuse sätte ülevõtmiseks muudetakse MTöös-i § 61¹ lõiget 7. Muudetud sätte kohaselt peavad vastutuskindlustuse poliisil või muul tagatise olemasolu tõendaval dokumendil, mis on väljastatud laevale, millele kohaldatakse samas paragrahvis sätestatud tagatise nõuet, olema märgitud lisaks MTöös-i § 39¹ lõike 3 punktides 1–6 sätestatud andmetele järgmised andmed: 1) laevapere liikmete abitaotlustega tegeleva tagatiseandja töötaja või üksuse telefoninumber ja e-posti aadress; 2) tagatiseandja kinnitus, et tagatisleping vastab Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni meretöö konventsiooni standardi A2.5.2 nõuetele.

20. muudatus

Muudetakse lisa A4-I punkti g sõnastust. Muudetud sätte kohaselt peab standardi A4.2.1 lõike 14 alusel nõutav sertifikaat või muu dokumentaalne tõend finantstagatise olemasolu kohta (s.o sertifikaat või muu dokumentaalne tõend finantstagatise olemasolu kohta meremehe haiguse,

vigastuse või surma puhul) sisaldama muu hulgas järgmist teavet: reederi või registreeritud omaniku nimi, kui see erineb reederi omast.

Kõnealuse sätte ülevõtmiseks muudetakse MTöös-i § 39¹ lõiget 3. Muudetud sätte kohaselt peavad vastutuskindlustuse poliisil või muul tagatise olemasolu tõendaval dokumendil, mis on väljastatud laevale, millele kohaldatakse samas paragrahvis sätestatud tagatise nõuet, olema märgitud järgmised andmed: 1) laeva nimi ja Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) registrinumber ning registreerimissadam; 2) laevaomaniku nimi ja peamine tegevuskoht; 3) reederi nimi, kui see erineb laevaomaniku nimest; 4) tagatise liik ja kestus; 5) tagatiseandja nimi ja peamine tegevuskoht; 6) laeva kutsungsignaal; 7) laevapere liikmete nõuetega tegeleva tagatiseandja töötaja või üksuse telefoninumber ja e-posti aadress; 8) tagatiseandja kinnitus, et tagatisleping vastab Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni meretöö konventsiooni standardi A4.2.1 lõike 8 nõuetele.

Seletuskirjale on lisatud meretöö konventsiooni koodeksi 2022. aasta muudatuste ja Eesti õiguse võrdlustabel (lisa).

4. Eelnõu terminoloogia

Meretöö konventsiooni heakskiitmisega ei võeta Eesti õiguses kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega (vt seletuskirja lisa 1).

6. Seaduse mõjud

Meretöö konventsiooni koodeksi 2022. aasta muudatuste heakskiitmise seadusega kiidetakse heaks meretöö konventsiooni koodeksi muudatused.

Kehtiv õigus viiakse meretöö konventsiooni koodeksi muudatustega kooskõlla menetluses oleva MTöös-i muutmise seaduse eelnõuga. Sellega seoses kavandatakse muuta ka Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2014. a määrust nr 112 „Nõuded laevapere liikme laeval majutamise tingimustele“ ning tervise- ja tööministri 23. juuli 2014. a määrust nr 49 „Laevapere liikme toidunormid ja toitlustamise kord“, mille muutmise menetlus algatatakse käesoleva eelnõu menetluse edasistes etappides, et jõustada kõik meretöö konventsiooni koodeksi 2022. a 6. juunil vastu võetud muudatused ühel ajal. Meretöö konventsiooni koodeksi muudatuste heakskiitmise mõjud on seetõttu samad mis MTöös-i muutmise seaduse eelnõul ja eelnimetatud määruste muutmise määruste eelnõudel.

MTöös-i muudatustega täpsustatakse laevapere liikmete ravile saatmise tingimusi, reederi ja riigiasutuste kohustusi seoses laevapere liikme surma ja hülgamisega ning laevapere renditöötajast liikme õigust saada teavet talle tekitatud kahju hüvitamise tingimustest. Muudatuste rakendamine avaldab järgmist mõju:

- 1) sotsiaalne, sh demograafiline mõju: muudatused avaldavad positiivset mõju laevapere liikmete füüsilisele ja vaimsele tervisele ning suurendavad nende teadlikkust oma õigustest;
- 2) majanduslik mõju: muudatused võivad suurendada reederite halduskoormust, kuna neile lisandub andmete esitamise kohustus laevapere liikme surma korral, kuid samal

ajal võib nende halduskoormus väheneda, kuna riigiasutustele lisandub kohustus aidata reederil surnukeha kodumaale toimetada;

- 3) mõju riigivalitsemisele, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele: muudatused võivad suurendada riigiasutuste töökoormust, kuna eelkõige Välisministeerium peab oma pädevuse piires reedereid ja laevapere liikmeid abistama ning Transpordiametile lisandub andmete kogumise, säilitamise ja edastamise kohustus.

Laevapere mõjutatud liikmete sihtrühm on keskmise suurusega, reederite ja riigiasutuste sihtrühmad on väikesed. Avalduvate mõjude ulatus ja sagedus on väike. Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud või nende esinemise risk on väike.

Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2014. a määruses nr 112 „Nõuded laevapere liikme laeval majutamise tingimustele“ tehtava muudatusega sätestatakse, et ühe tasuta puhkevõimalusena peab laevapere liikmetel olema internetiühenduse kasutamise võimalus. Muudatuse rakendamine avaldab järgmist mõju:

- 1) sotsiaalne, sh demograafiline mõju: internetiühenduse tagamisel on positiivne mõju laevapere liikmete vaimsele tervisele, sotsiaalsele kaasatusele, ühiskondlikus elus osalemisele;
- 2) mõju haridusele, kultuurile ja spordile: paraneb laevapere liikmete võimalus osaleda haridus- ja kultuurivaldkonnas interneti kaudu;
- 3) mõju infotehnoloogiale ja infoühiskonnale: paraneb laevapere liikmete ligipääs infoühiskonna teenustele;
- 4) majanduslik mõju: laevaomanike kulutused internetiühenduse loomiseks ja ülalpidamiseks võivad suureneda.

Mõjutatud laevapere liikmete sihtrühm on keskmise suurusega ja reederite sihtrühm on väike. Avalduva mõju ulatus ja sagedus on väike, kuna internetiühendus on juba praegu laevadel tagatud. Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud.

Tervise- ja töministri 23. juuli 2014. a määruses nr 49 „Laevapere liikme toidunormid ja toitlustamise kord“ tehtava muudatusega täpsustatakse, et juba praegu kehtiva määruse alusel kindlaksmääratud ajavahemike järel koostatavad toiduvarude ülevaated peavad hakkama sisaldama ka hinnanguid toiduvarude toiteväärtuse, kvaliteedi ja mitmekesisuse kohta. Muudatuse rakendamisega kaasneb sotsiaalne, sh demograafiline mõju. Muudatus mõjutab positiivselt laevapere liikmete tervist, kuna tagab kvaliteetse toidu meresõidu ajal, kuid tegelikkuses on muudatusega kaasneva mõju ulatus ja mõju avaldumise sagedus väike, kuna kehtiva korra alusel võib eeldada, et toiduvarude kvaliteedi, toiteväärtuse ja mitmekesisuse aspektidele pööratakse tähelepanu juba praegu. Ebasoovitavate mõjude risk on väike.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega ei kaasne riigile ja kohalikule omavalitsusele tegevusi ega eeldatavaid kulusid ja tulusid.

8. Rakendusaktid

Meretöö konventsiooni muudatuste riigisiseses õiguses jõustamiseks muudetakse meretöö seadust, Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2014. a määrust nr 112 „Nõuded laevapere liikme laeval

majutamise tingimustele“ ning tervise- ja tööministri 23. juuli 2014. a määrust nr 49 „Laevapere liikme toidunormid ja toitlustamise kord“.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras. Eelnõu muudatused ei too sihtrühmadele kaasa kohustusi või uusi nõudeid, millega kohanemiseks oleks vaja lisaaega.

10. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati koostöölastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu, toimik 24-1359, Justiits- ja Digiministeeriumile, Välisministeeriumile, Kliimaministeeriumile ja Sotsiaalministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Ametiühingute Keskliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Meremeeste Sõltumatule Ametiühingule, Eesti Laevaomanike Liidule, Eesti Laevajuhtide Liidule.

Eelnõu kohta olid märkused Justiits- ja Digiministeeriumil, Kliimaministeeriumil ja Välisministeeriumil. Märkustega arvestamise kohta on toodud ülevaade seletuskirja lisas 2.

Algatab Vabariigi Valitsus 2025. a